

DOI 10.31558/2307-2318.2023.2.8

УДК 336.77

JEL G21; G22

Волкова В. В.

кандидат економічних наук, доцент, Донецький національний університет
імені Василя Стуса
ORCID: 0000-0003-3790-3636
e-mail: v.volkova@donnu.edu.ua

Волкова Н. І.

кандидат економічних наук, доцент, Донецький національний університет
імені Василя Стуса
ORCID: 0000-0003-3790-3636
e-mail: n.volkova@donnu.edu.ua

РОЗВИТОК СИСТЕМИ СТРАХУВАННЯ КРЕДИТНИХ РИЗИКІВ БАНКІВ

У статті розглянуто нормативи кредитних ризиків банків, що встановлюються Національним банком України і є обов'язковими для виконання: максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (Н7), великих кредитних ризиків (Н8), максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами (Н9). Проаналізовано в динаміці з 2018 року по 2022 рік вище зазначені нормативи, з'ясовано причини та наслідки, а також їх вплив на діяльність банків, довіру клієнтів, фінансову стабільність банківської системи України. Встановлено, кредитні ризики є основними ризиками, з якими стикаються вітчизняні банки, тому наявність ефективної системи регулювання та контролю НБУ кредитних ризиків є важливим компонентом фінансової стійкості банків. Обґрунтовано необхідність впровадження певних обмежень, окремих заборон на операції банків, а також внесення змін у нормативну базу з метою мінімізації негативного впливу наслідків військової агресії російської федерації проти України та сприяння стабільності банківської системи України. З'ясовано, причини недостатнього використання системи страхування кредитних ризиків, доведено, що розвиток страхування кредитних операцій є одним із шляхів зниження банківських ризиків. Представлено власне бачення форм страхового захисту в сучасних умовах ринкової економіки.

Ключові слова: фінансова стійкість, нормативи кредитних ризиків банків, регулювання ризиків, рівень кредитних ризиків, система страхування, форми страхового захисту.

Рис. – 4, Табл. – 1, Літ. – 20

Volkova V. V.

PhD in Economics, Associate Professor, Vasyl' Stus Donetsk National University, Vinnytsia, Ukraine

Volkova N. I.

PhD in Economics, Associate Professor, Vasyl' Stus Donetsk National University, Vinnytsia, Ukraine

DEVELOPMENT OF THE CREDIT RISKS INSURANCE SYSTEM OF BANKS

The article states that ensuring the financial stability of a banking institution is affected not only by the solvency, profitability and liquidity of a commercial bank, but also by the riskiness of its activity. The standards of credit risks of banks, which are established by the

National Bank of Ukraine and are mandatory for implementation, were considered: the maximum amount of credit risk per counterparty (H7), large credit risks (H8), the maximum amount of credit risk for transactions with persons related to the bank (H9). The dynamics of the above-mentioned regulations from 2018 to 2022 were analyzed, the causes and consequences were clarified, as well as their impact on the activity of banks, trust from clients, and the financial stability of the banking system of Ukraine. It has been established that credit risks are the main risks faced by domestic banks, therefore the presence of an effective system of regulation and control of credit risks by the NBU is an important component of banks' financial stability. The need to introduce certain restrictions, separate bans on bank operations, as well as the introduction of changes by the Board of the National Bank of Ukraine to the regulatory framework in order to minimize the negative impact of the consequences of the military aggression of the Russian Federation against Ukraine and to promote the stability of the banking system of Ukraine is substantiated. The expediency of making changes to the Regulation on determination of the amount of credit risk by banks of Ukraine for active banking operations in order to improve approaches to regulating the activities of banks has been proven. The reasons for insufficient use of the credit risk insurance system have been clarified, and it has been proven that the development of credit operations insurance is one of the ways to reduce banking risks. It presents its own vision of forms of insurance protection in modern conditions of the market economy: insurance of consumer and commercial loans, insurance of the risk of non-repayment of loan funds, insurance of the borrower's liability for non-repayment of the loan or late payment of interest on it, use of banking instruments as an alternative form of insurance: guaranty of 3 persons, bank guarantees, factoring.

Keywords: financial stability, bank credit risk standards, risk regulation, credit risk level, insurance system, forms of insurance protection.

Fig. – 4, Table – 1, Lit. – 20

Постановка проблеми. У сучасний період економічного розвитку суспільства важливе значення має забезпечення стабільності і надійності банківської системи. Основним чинником, який впливає на функціонування банків, є рівень ризиків, з якими вони стикаються у своїй діяльності. Враховуючи це, актуальність теми дослідження визначається потребою аналізу стану та перспектив розвитку української банківської системи з позиції забезпечення фінансової стійкості шляхом розвитку системи страхування кредитних ризиків.

Сьогодні Україна проходить складний період реформ, спрямованих на модернізацію та інтенсифікацію вітчизняного банківського сектору. Підвищення стійкості банківської системи є одним з ключових векторів у забезпеченні стабільного функціонування економіки країни в цілому. У зв'язку з цим, дослідження нормативів ризиків, їх видів, причин та наслідків, а також вплив на діяльність банків стає актуальним питанням для науковців та практиків.

Банківська діяльність є однією з найважливіших галузей економіки так, як банки є не тільки провідниками грошово-кредитної політики, але й мають важливе значення для суспільства. Очевидно, що одним із важливих завдань, що постають перед банківською установою є забезпечення фінансової стійкості, на що впливає не тільки платоспроможність, прибутковість та ліквідність комерційного банку, але й ризиковість діяльності. Відповідно, надійність та стійкість банківської установи напряму залежить від рівня та методів управління ризиками.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми управління банківськими ризиками присвячені праці таких вітчизняних вчених як: Ю. П. Макаренко, В. В. Бобиль [1], А. О. Єпіфанов, Т.А. Васильєва [2], Л.О. Примостка, П.М. Чуб [3], Г. О. Кришталь [4], О. В. Христенко [5] та ін. Дослідженням інновацій в управлінні ризиками та їх впливу на фінансову стабільність банківської системи займалися О.В. Дзюблюк, [6], В. В. Пірог [7],

В. Я. Вовк [8], С. Цебоноян, П. Страхан [9], Д. Даффі [10], П. Джаріон [11], Д. Канеман, А. Тверський [12], Д. Хілсон, Р. Мюррей-Вебстер [13], К. Шнаттерлі, Б. Б. Кларк, Дж. Хау, М. Л. Девон [14], С. Кайза, М. Котунго, Ф. Феорделізі, В. Стефанеллі [15] та ін.

Метою статті є дослідження сучасного стану ризиків банківської системи України, виявлення проблемних аспектів у регулюванні та контролі ризиків, розробка рекомендацій щодо підвищення ефективності управління ризиками на рівні окремих банків та системи в цілому, а також розвитку системи страхування кредитних ризиків.

Викладення основного матеріалу. В світі спостерігається стійка тенденція до стандартизації системи банківського регулювання та нагляду, що пов'язана з діяльністю Міжбанківського комітету з банківського нагляду, відомого як Базельський комітет. Комітет розробляє рекомендації з регулювання банківської діяльності на основі свого досвіду. Ці рекомендації не є обов'язковими для дотримання, але центральні банки багатьох країн світу використовують їх з метою зближення національних систем та створення уніфікованої системи банківського регулювання та нагляду [16].

Варто відмітити, що у банківській галузі спостерігається високий рівень ризику, порівняно з іншими галузями економіки, через особливості здійснюваних операцій. Банківська діяльність у більшості країн світу підлягає суворому регулюванню з боку держави та спеціальних органів нагляду [17].

Саме тому у банківській справі існують різноманітні нормативи, які регулюють діяльність фінансових посередників. Ці нормативи встановлюються з метою забезпечення стабільності та безпеки банківської системи, а також захисту інтересів клієнтів. Зокрема, серед таких нормативів можна виділити п'ять груп: нормативи капіталу, ліквідності, кредитного ризику, інвестування та відкритої валютної позиції. Кожна з цих груп нормативів має свої особливості та відповідальність перед регуляторами. Розуміння цих нормативів та їх дотримання є важливим для ефективної та стабільної роботи банків.

До групи нормативів кредитного ризику банків, включено три нормативи:

- максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (Н7);
- великих кредитних ризиків (Н8);
- максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами (Н9).

Щоб зрозуміти поточну ситуацію з ризиками в українській банківській системі, варто проаналізувати нормативи кредитного ризику всієї банківської системи за останні п'ять років. Інформацію, що необхідна для такого аналізу наведено в таблиці 1.

Таблиця 1 – Значення нормативів кредитного ризику банківської системи України у 2018-2022 роках

№ з/п	Норматив		За станом на				
			2018	2019	2020	2021	2022
1	Н7	Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (не більше 25 %)	19,83	17,61	19,14	18,6	17,8
2	Н8	Норматив великих кредитних ризиків (не більше 8-кратного розміру регулятивного капіталу)	176,23	105	87,39	72,35	86,33
3	Н9	Норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами (не більше 25 %)	10,41	7,02	4,1	3,71	2,81

Джерело: складено авторами на основі [18]

Відповідно до даних, наведених у таблиці 1, можна спостерігати виконання усіх нормативів кредитного ризику банківською системою України протягом 2018-2022 років. Для кращого розуміння ситуації, необхідно розглянути динаміку кожного з нормативів, що наведено далі.

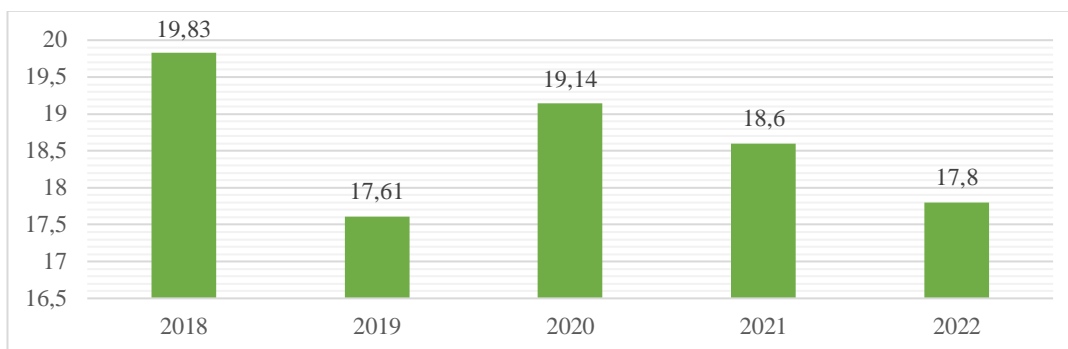

Рисунок 1 – Динаміка нормативу максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента у 2018-2022 роках

Джерело: складено авторами на основі [18]

Судячи з даних рисунка 1, норматив Н7 максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента зменшувався з 2018 по 2022 рік. У 2018 році він становив 19,83%, у 2019 значення даного нормативу дорівнювало 17,61%, що відображує позитивну тенденцію, але криза, спричинена пандемією COVID-19, відобразилась і на цьому показнику, тому у 2020 році він збільшився до 19,4%, а у 2022 році зменшився до 17,8%. Це означає, що банки зменшили свою залежність від окремих контрагентів. Також це сприяє збереженню фінансової стабільності та зниженню ризику дефолту банків. Крім того, банківські установи стають більш надійними для своїх клієнтів. Вклади та інші активи банків будуть більш захищені від ризиків, пов'язаних з невиконанням зобов'язань окремими контрагентами.

Далі розглянемо норматив великих кредитних ризиків, динаміка якого представлена на рис. 2.

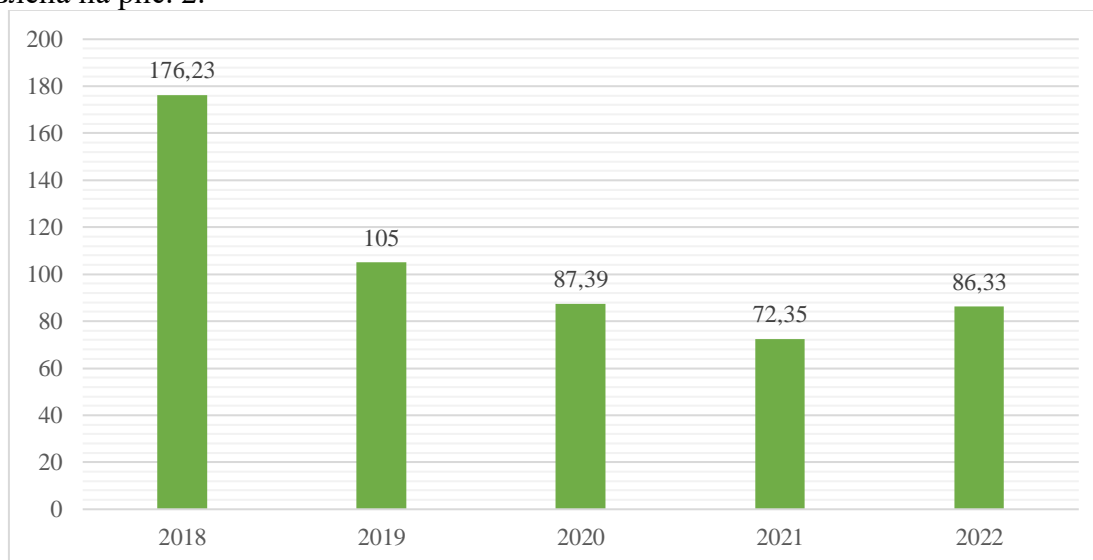

Рисунок 2 – Динаміка нормативу великих кредитних ризиків у 2018-2022 роках

Джерело: складено авторами на основі [18]

Норматив великих кредитних ризиків установлюється з метою обмеження концентрації кредитного ризику за окремим контрагентом або групою пов'язаних контрагентів. З даних рисунку 2 можна зробити висновки, що протягом періоду з 2018 року по 2022 рік спостерігалось коливання нормативу великих кредитних ризиків, що

може бути пов'язано з різноманітними факторами, включаючи можливості регулювання ринку, зміни в економічній ситуації та вплив пандемії COVID-19 на фінансовий сектор. Найвище значення нормативу великих кредитних ризиків спостерігалось у 2018 році і становило 176,23%, що може бути пояснено більшим рівнем економічної нестабільності та значним обсягом виділених великих кредитів на ринку. У 2019 році норматив знизився до 105%, що може свідчити про регулювання кредитних ризиків та зменшення рівня нестабільності на ринку. У 2020 році норматив знову знизився до 87,39%, що пов'язано з глобальною економічною кризою, спричиненою пандемією COVID-19 та обережними заходами у видачі кредитів багатьма країнами. У 2021 році норматив досяг свого мінімального значення 72,35%, що свідчить про збільшення стабільності на ринку та подальше зменшення кількості кредитів з високим рівнем ризику. У 2022 році норматив збільшився до 86,33% і вказує на певне збільшення обсягу наданих кредитів з великим рівнем ризику.

Наступним для аналізу є нормативу максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами (рис. 3).

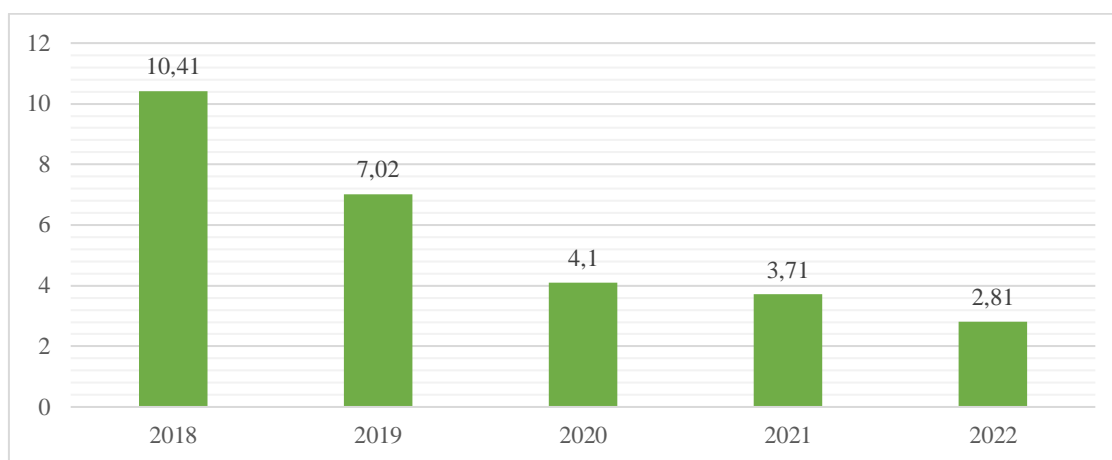

Рисунок 3 – Динаміка нормативу максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами у 2018-2022 роках

Джерело: складено авторами на основі [18]

З даного рисунка 3 видно, що норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами протягом 2018-2022 років суттєво знижувався. У 2018 році норматив становив 10,41%, у 2019 році - 7,02%, у 2020 році - 4,1%, у 2021 році - 3,71% і у 2022 році - 2,81%. Це свідчить про покращення контролю з боку банківських установ та регулятора щодо кредитного ризику пов'язаних з банком осіб, а також про зниження загального рівня кредитних ризиків в банківській системі. Зменшення нормативу може також вказувати на покращення якості кредитного портфеля банків і зменшення ризику невиконання зобов'язань з боку клієнтів.

З огляду на наведену інформацію про стан кредитних ризиків у банківській системі України можна зробити такі висновки:

1. Кредитні ризики є основними ризиками, з якими стикаються вітчизняні банки.
2. Наявність ефективної системи регулювання та контролю за кредитними ризиками є важливим компонентом фінансової стійкості банку.
3. За останні роки відбулося покращення рівня кредитної дисципліни в Україні, що сприяло зменшенню кількості проблемних кредитів у портфелях банків.

Однак, необхідно продовжувати поліпшення системи кредитного скорингу та моніторингу ризиків для запобігання можливих проблемних ситуацій у майбутньому.

З метою мінімізації негативного впливу наслідків військової агресії російської федерації проти України та сприяння стабільності банківської системи України Правління

Національного банку України ухвалило постанову від 25 лютого 2022 року № 23 (зі змінами), якою зокрема:

- встановлено тимчасові особливості застосування банками вимог окремих нормативно-правових актів Національного банку України в умовах воєнного стану, а саме: Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 30 червня 2016 року № 351 (зі змінами), Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 11 червня 2018 року № 64 (зі змінами), Положення про організацію процесу управління проблемними активами в банках України, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 18 липня 2019 року № 97 (зі змінами), Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні, затвердженої постановою Правління Національного банку України 28 серпня 2001 року, зареєстрованої в Міністерстві юстиції України 26 вересня 2001 року за № 841/6032 (зі змінами) тощо;

- скасовано проведення у 2022 році щорічної оцінки стійкості банків;
- передбачено незастосування до банків та відповідальних осіб банківських груп заходів впливу за порушення економічних нормативів, лімітів відкритої валютної позиції, строків подання звітності, якщо такі порушення виникли після початку військової агресії та спричинені негативним впливом російської військової агресії.

Водночас з метою недопущення поглиблення ризиків функціонування банківської системи в умовах воєнного стану Правління Національного банку встановило окремі заборони/обмеження/вимоги щодо діяльності банків, зокрема:

- передбачено окремі заборони на операції банку з пов'язаними з ним особами щодо укладання нових кредитних договорів та договорів про надання банком фінансових зобов'язань, унесення змін до кредитних договорів щодо збільшення сум кредитів та фінансових зобов'язань/строків користування кредитами (крім кредитів наданих на стандартних умовах), а також дострокового повернення вкладів (депозитів) пов'язаним із банком особам (крім спрямування достроково повернутих коштів на збільшення капіталу банку);

- для банків, до яких не застосовувалися заходи впливу за порушення економічних нормативів через військову агресію, встановлено обмеження щодо проведення окремих операцій;

- встановлено вимоги до банків із метою забезпечення безперервної діяльності банківської системи України, які, зокрема, стосуються:

З метою вдосконалення підходів до регулювання діяльності банків внесено зміни до Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями стосовно:

- зміни вимог, починаючи з 31 травня 2022 року до визначення банками розміру кредитного ризику за активними операціями боржників, які мають вид економічної діяльності “Фінансовий лізинг”, зокрема щодо вдосконалення визначення ознак високого кредитного ризику таких боржників;

- запровадження вимог щодо визнання дефолтними знецінених активів на третій стадії зменшення корисності, що визнані такими згідно з МСФЗ та нормативно-правовими актами Національного банку з бухгалтерського обліку;

- удосконалення порядку розрахунку розміру кредитного ризику за іпотечними кредитами боржників, які проживають на тимчасово окупованих територіях України, зокрема на територіях, окупованих після 24 лютого 2022 року.

Світова практика доводить, існує кілька шляхів зниження банківських ризиків. Серед основних можна виділити наступні:

- оцінка кредитоспроможності позичальника;
- залучення достатнього забезпечення;

- видача дискотних позичок;
- лімітування кредитів;
- страхування кредитних операцій.

Зупинемось детальніше на останньому. Кредитне страхування – це економічні відносини щодо захисту всіх суб'єктів, які беруть участь у процесі кредитування, від ризиків, що прямо чи опосередковано впливають на виконання зобов'язань позичальника перед кредитором [19].

На нашу думку, страхування кредитних ризиків – це можливість отримати надійну ринкову фінансову розвідку. Кредитний ризик може виникнути при погіршенні фінансового стану позичальника, виникненні непередбачених труднощів у його роботі, відсутності необхідних організаторських якостей у керівництва фірми-позичальника, недостатньої профідготовленості банківського працівника, ухвалив рішення про кредитування.

Вважаємо, що недостатній розвиток страхування кредитних ризиків в Україні обумовлений: 1) тривалим періодом становлення ринкової економіки та значним скороченням кількості страхових компаній; 2) неспроможністю вітчизняних страховиків брати на себе кредитні ризики та відшкодовувати їх; 3) нерозвиненістю банкострахування як перспективного напрямку співпраці банків та страховиків.

Практика страхування кредитів в Україні має в основному три форми:

- страхування ризику непогашення кредиту;
- страхування позичальником відповідальності за неповернення кредиту;
- страхування позичальником предмета застави (гарантійне страхування) [20].

Далі наведемо власне бачення форм страхового захисту в сучасних умовах ринкової економіки (рис.4):

➤ страхування споживчих та комерційних кредитів. Даний вид страхування дозволяє зміцнити ресурсну базу банківської установи, а також збільшити обсяг банківських операцій та конкурентоздатність банку на фінансовому ринку;

➤ страхування ризику неповернення кредитних коштів. Даний вид страхування захищає комерційний банк від втрати грошових коштів внаслідок невиконання позичальником своїх зобов'язань, тобто полягає в захисті майнових інтересів банку;

➤ страхування відповідальності позичальника за неповернення кредиту або несвоєчасну сплату відсотків за ним. Даний вид страхування захищає страхувальника від банкрутства та гарантує кредитору повернення його коштів та отримання відсотків своєчасно та в повному обсязі;

➤ використання банківських інструментів як альтернативної форми страхування: порука 3-х осіб, банківські гарантії, факторинг.

➤ Отже, банки в умовах нестабільної, швидко мінливої економічної ситуації, що має місце в Україні зараз, зобов'язані приділяти особливу увагу проблемі управління ризиками в цілому, та питанням страхування кредитних ризиків зокрема. Лише такі банківські установи зможуть продовжити діяльність в умовах війни та післявоєнного стану.

Висновки. З'ясовано, необхідність вдосконалення управління ризиками, що сприятиме подоланню проблемних аспектів регулювання та контролю ризиків, а також забезпечить надійне функціонування вітчизняних банків та банківської системи в цілому. Виконання рекомендацій, сформульованих на основі дослідження, сприятиме створенню більш стабільної та надійної банківської системи України, здатної протистояти викликам сучасного економічного розвитку суспільства та адаптуватися до них.

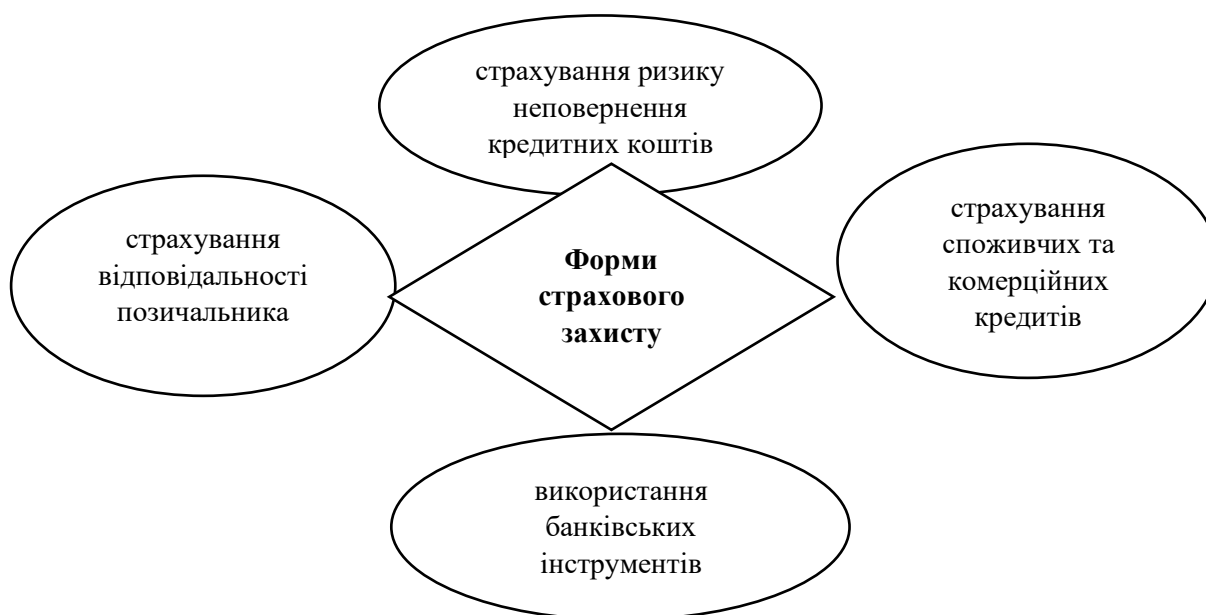

Рисунок 4 – Форми страхового захисту в сучасних умовах ринкової економіки

Розвиток ризикової культури, удосконалення нормативної бази та впровадження ефективних інструментів управління ризиками є важливим кроком для забезпечення стійкості та конкурентоспроможності банківської системи України в довгостроковій перспективі. Практична реалізація зазначених форм страхового захисту кредитних ризиків в сучасних умовах ринкової економіки буде предметом нашого дослідження в подальшому.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Макаренко Ю. П., Бобиль В. В. Управління фінансовими ризиками банків: монографія, за ред. д-ра екон. наук, проф. Ю. П. Макаренко. Дніпропетровськ: Герда, 2014. 266 с.
2. Єпіфанов А. О., Васильєва Т.А., Козьменко С. М., та ін. Управління ризиками банків: монографія у 2 томах, за ред. д-ра екон. наук, проф. А. О. Єпіфанова і д-ра екон. наук, проф. Т. А. Васильєвої. Суми : ДВНЗ "УАБС НБУ", 2012. 299 с.
3. Примостка Л.О., Чуб П.М., Карчева Г. Т. Управління банківськими ризиками: навч. посіб., за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Л. О. Примостки. К. : КНЕУ, 2007. 600 с.
4. Кришталь Г. О. Управління фінансовими ризиками комерційних банків. *Вісник Університету банківської справи Національного банку України*. 2015. № 1. С. 179–184.
5. Христенко О. В., Федій О. В. Теоретичні основи системи управління ризиками в діяльності банку. *Фінансовий простір*. 2018. № 2. С. 161-169.
6. Дзюблюк, О.В., Михайлюк Р.В. Фінансова стійкість банків як основа ефективного функціонування кредитної системи: монографія. Тернопіль, 2009. 257 с.
7. Пірог В. В. Вплив ризиків на фінансову стійкість комерційного банку. *Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки*. 2014. № 2. С. 173-178.
8. Вовк В. Я., Дмитрик Ю. В. Забезпечення фінансової стійкості банківської системи в умовах кризи. *Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції*. 2011. № 2. С. 43
9. Cebenoyan S., Strahan P. Risk Management, Capital Structure and Lending at Banks. *Journal of Banking and Finance*. 2004. № 28. P. 19–43.
10. Duffie D. Innovations in Credit Risk Transfer: Implications for Financial Stability. Stanford University, Draft: July 2, 2007. 47 p.

11. Jorion, P. Risk management lessons from the credit crisis. *European Financial Management*, 2009. №15 (5), P. 923–933.
12. Kahneman, D., & Tversky, A. (2013). Prospect theory: An analysis of decision under risk. *Handbook of the fundamentals of financial decision making*, 2013. Part I. P. 99–127.
13. Hillson D., Murray-Webster R. Understanding and Managing Risk Attitude. *Gower Publishing, Ltd.*, 2007. 302 p.
14. Schnatterly, K., Clark, B. B., Howe, J., & DeVaughn, M. L. (2018). Regulatory and governance impacts on bank risk-taking. *Risk Management*, 2018. №1. P. 1–24.
15. Caiazza, S., Cotugno, M., Fiordelisi, F., & Stefanelli, V. The spillover effect of enforcement actions on bank risk-taking. *Journal of Banking & Finance*, 2018. №91. P. 146–159.
16. Регулювання діяльності комерційних банків за допомогою економічних нормативів. Бібліотека BukLib.net. URL: <https://buklib.net/books/25156/> (дата звернення: 13.04.2023)
17. Кудіна В. Г. Класифікація ризиків у банківській сфері: теорія та практика. URL: <http://masters.donntu.ru/2013/iem/voloxina/library/kudina.pdf> (дата звернення: 14.04.2023)
18. Значення економічних нормативів в цілому по системі. Офіційний сайт Національного банку України. URL: https://bank.gov.ua/files/stat/Ratios_Banks_2023-02-01.xlsx (дата звернення: 12.04.2023)
19. Страхування кредитних ризиків. URL: <file:///C:/Users/Us/Downloads/27.pdf> (дата звернення: 13.06.2023)
20. Страхування кредитного ризику комерційних банків. URL: <https://forinsurer.com/public/02/11/26/124> (дата звернення: 13.06.2023)

REFERENCES

1. Makarenko, Yu. P., Bobyl, V. V. (2014). *Upravlinnia finansovymy ryzykamy bankiv*. Dnipropetrovsk: Herda, 266.
2. Yepifanov, A. O., Vasyliieva, T. A., Kozmenko, S. M. (2012). *Upravlinnia ryzykamy bankiv*. Sumy: DVNZ «UABS NBU», 299.
3. Prymostka, L.O., Chub, P.M., Karcheva, H. T. (2007). *Upravlinnia bankivskymy ryzykamy: navch. posib*. Kyiv: KNEU, 600.
4. Kryshthal H. O. (2015). Upravlinnia finansovymy ryzykamy komertsiiinykh bankiv. *Visnyk Universytetu bankivskoi spravy Natsionalnoho banku Ukrainy*. 1, 179–184.
5. Khrystenko O. V., Fedii O. V. (2018). Teoretychni osnovy systemy upravlinnia ryzykamy v diialnosti banku. *Finansovy prostir*. 2, 161-169.
6. Dziubliuk, O.V. & Mykhailiuk R.V. (2009). *Finansova stiikist bankiv yak osnova efektyvnoho funktsionuvannia kredytnoi systemy*. Ternopil, 257.
7. Piroh V. V. (2014). Vplyv ryzykiv na finansovu stiikist komertsiiinoho banku. *Visnyk Chernihivskoho derzhavnoho tekhnolohichnoho universytetu. Seriiia : Ekonomichni nauky*. 2. 173-178, 173-178.
8. Vovk V. Ya. & Dmytryk Yu. V. (2011). Zabezpechennia finansovoi stiikosti bankivskoi systemy v umovakh kryzy. *Naukovyi visnyk: Finansy, banky, investytsii*. 2, 41-44.
9. Cebenoyan S., Strahan P. Risk Management, Capital Structure and Lending at Banks. *Journal of Banking and Finance*. 2004. 28, P. 19–43.
10. Duffie D. (2007). Innovations in Credit Risk Transfer: Implications for Financial Stability. Stanford University, 47.

11. Jorion, P. (2009). Risk management lessons from the credit crisis. *European Financial Management*, 15 (5), 923–933.
12. Kahneman, D., & Tversky, A. (2013). Prospect theory: An analysis of decision under risk. *Handbook of the fundamentals of financial decision making*, 2013. Part I., 99–127.
13. Hillson D., Murray-Webster R. (2007). *Understanding and Managing Risk Attitude*. Gower Publishing, Ltd., 302 p.
14. Schnatterly, K., Clark, B. B., Howe, J., & DeVaughn, M. L. (2018). Regulatory and governance impacts on bank risk-taking. *Risk Management*, 1, 1–24.
15. Caiazza, S., Cotugno, M., Fiordelisi, F., & Stefanelli, V. (2018). The spillover effect of enforcement actions on bank risk-taking. *Journal of Banking & Finance*, 91, 146–159.
16. Rehulivannia diialnosti komertsiiinykh bankiv za dopomohoiu ekonomichnykh normatyviv. Biblioteka BukLib.net. URL: <https://buklib.net/books/25156/> (data zvernennia 13.04.2023)
17. Kudina V. H. Klasyfikatsiia ryzykiv u bankivskii sferi: teoriia ta praktyka. URL: <http://masters.donntu.ru/2013/iem/voloxina/library/kudina.pdf> (data zvernennia 14.04. 2023).
18. Znachennia ekonomichnykh normatyviv v tsilomu po systemi. Ofitsiinyi sait Natsionalnoho banku Ukrainy. URL: https://bank.gov.ua/files/stat/Ratios_Banks_2023-02-01.xlsx (data zvernennia 12.04.2023).
19. Strakhuvannia kredytnykh ryzykiv. URL: <file:///C:/Users/Us/Downloads/27.pdf> (data zvernennia 13.06.2023).
20. Strakhuvannia kredytnoho ryzyku komertsiiinykh bankiv. URL: <https://forinsurer.com/public/02/11/26/124> (data zvernennia 13.06.2023).